

จากเทียนเวียนหัว ถึงประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษานานาชาติ
จังหวัดอุบลราชธานี

FROM RITUAL CANDLES TO UBON RATCHATHANI'S
INTERNATIONAL CANDLE FESTIVAL

¹สุธิตา ตันเลิศ, ²สร้อยสุดา สุวรรณะ และ ³เวทังค์ มาสงค์

¹Sutida Tonlerd, ²Sroysuda Suwana and ³Vethang Masong

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี⁴, ประเทศไทย

Ubon Ratchathani University, Thailand

¹sutida.t@ubu.ac.th, ²sroysuda.s@ubu.ac.th, ³puttarat.m@ubu.ac.th

Received: June 15, 2024; **Revised:** July 28, 2024; **Accepted:** August 30, 2024

บทคัดย่อ

จังหวัดอุบลราชธานีเป็นเมืองชายแดนของราชอาณาจักรตั้งขึ้นใน พ.ศ.2323 สมัยธนบุรี ชาวเมืองอุบลส่วนใหญ่คือคนร่วมวัฒนธรรมล้านช้างสองฝั่งแม่น้ำของ ผู้สืบสานประเพณีฮีต 12 คอง 14 ของอาณาจักรล้านช้าง ช่วงวันเข้าพรรษา พวกเขาจัดงานพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ในแต่ละบ้านจะส่งตัวแทนไปไหว้ภิกษุตามวัดที่อุปถัมภ์หรือวัดที่ครอบครัวดูแล เพื่อรับเทียนเวียนหัวมาไว้ที่บ้าน เพื่อสมาชิกในครอบครัวจะได้อยู่เย็นเป็นสุข ช่วงต่อมา ชาวเมืองอุบลได้นำเทียนเวียนหัวมาจัดรวมกันแล้วเอาไปถวายวัด พ.ศ.2444 กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ได้ดำริให้คุ้มบ้านในเมืองอุบลจัดขบวนแห่เทียนเข้าพรรษาไปตามคุ้มวัดประจำบ้านต่างๆ กระทั่ง ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 พิธีกรรมทางพุทธศาสนาได้กลายมาเป็นงานประเพณีประจำปีของชาวเมืองอุบลที่มีประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาประเภทต่าง ๆ พร้อมนำขึ้นรถประกวดแข่งขัน พ.ศ.2520 งานท้องถิ่นได้ยกระดับเป็นเทศกาลการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ใน พ.ศ.2532 งานนี้ได้กลายเป็นเทศกาลการท่องเที่ยวนานาชาติ ซึ่งเป็นตัวอย่างของการประดิษฐ์สร้างพิธีกรรมทางพุทธศาสนาให้เข้าสู่บริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีอาจขัดขวางวาทกรรมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้ แต่ความยั่งยืนดังกล่าวใครคือผู้ได้รับผลประโยชน์ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจเหล่านั้น

¹ อาจารย์ หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมอาเซียน มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

² อาจารย์ หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมอาเซียน มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

³ อาจารย์ หลักสูตรศึกษาศาสตร วิชาเอกภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

⁴ This academia article is a part of The Preservation of Cultures on title “the Role of Little Girl of Mueang

Blooming Lotus” in the Candle Festival of Ubon Ratchathani Province in 2024 A.D

[bodbahtkongsaonoymueangbuaban nainganprapanee haetian- khaopansa changwad Ubon Ratcgchathani nai B.E. 2024. Liberal Arts Faculty at Ubon Ratchathani University, Thailand 34190.

คำสำคัญ : เทียนเวียนหัว; ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา; เทศกาลท่องเที่ยววนานาชาติ; จังหวัดอุบลราชธานี

Abstract

Ubon Ratchathani has been a border town of the kingdom since the Thon Buri period, B.E. 2323. A majority of residents of the city share Lan Xang cultures, including twelve *heet* and fourteen *kong* (“traditions” or “rituals” that help people have a good life) that have long been practiced on the two sides of the Mekong River. During the Buddhist Lent, the villagers performed religious activities, paying homage at the temple and bringing some of the ritual candles back home, believing that those candles would bring them happiness and good luck. Later, they made a bundle of ritual candles and gave them to the Buddhist monks at the temples. In B.E. 2444, Prince Sunpasitthiprasong initiated that all the villages in the city should prepare candle processions and parade to the temples nearby. During the Second World War, this religious ritual became the city's annual festival, and the candles grew more elaborate. In B.E. 2520, this local festival was elevated to one of Thailand's tourism festivals, and later in B.E. 2532, it was promoted to one of the international tourism festivals of Thailand. This is an example of inventing and turning Buddhist rituals into a context of social change that cannot disrupt the sustainable tourism discourse. However, who is the beneficiary of such economic activities?

Keywords : Ritual Candles; Candle Festival; International tourism festival; Ubon Ratchathani

บทนำ

ชาวเมืองอุบลเป็นส่วนหนึ่งของคนกลุ่มน้ำโขง ในบทความนี้จะเรียกว่า คนร่วมวัฒนธรรมล้านช้างสองฝั่งของ ซึ่งหมายถึง กลุ่มคนที่สืบเชื้อสายมาจากอาณาจักรล้านช้าง หรือยึดโยงกับวัฒนธรรมล้านช้าง ได้แก่ ภาษาลาว กับพุทธศาสนา ข้อสมมุติฐานของงานชิ้นนี้มาจาก แนวคิดการปะติฐ์สร้างพิธีกรรมของ Eric Hobsbawm และ Terrance Ranger (2000) ซึ่งได้อธิบายบทบาทของราชวงศ์สจ๊วต ที่ส่งเสริมหรืออุปถัมภ์งานประเพณีของชาวสกอตให้เป็น ประเพณีที่เป็นทางการ และ แนวคิดภาพแทนอำนาจ ของกลุ่มปกครองที่สนับสนุนประเพณีของชาวบ้านให้กลายเป็นประเพณีของทางการ ยิ่งไปกว่านั้น คำถามที่ทีมผู้เขียนข้องใจ คือ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ ส่งเสริมให้ชาวเมืองอุบลแห่เทียนเข้าพรรษา ทดแทนการแห่บั้งไฟ ซึ่งเป็นช่วงหลังการปราบปรามกบฏผีบ้าผีบุญ พร้อมกฎหมายการห้ามนับถือผีสามในพื้นที่คนร่วมวัฒนธรรมล้านช้างฝั่งตะวันตกแม่น้ำของ (เติม วิภาคย์พจนกิจ, 2557: 462) รายละเอียดของบทความประกอบด้วย พิธีกรรมทาง

พุทธศาสนาว่าด้วยเทียนเวียนหัว ภาพแทนอำนาจสยามในงานแห่เทียนเข้าพรรษาสมัยกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ สืบสานงานแห่เทียนสู่การประกวดแข่งขัน องค์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยกับการลดความเหลื่อมล้ำ ความยั่งยืนทางวัฒนธรรมหรือการขายวิถีชีวิต

พิธีกรรมทางพุทธศาสนาว่าด้วยเทียนเวียนหัว

เดือนแปดเป็นวันเข้าพรรษาคนร่วมวัฒนธรรมล้านช้างสองฝั่งในเมืองอุบลมีประเพณีการไปทำบุญที่วัด ถวายเทียนเวียนหัว ซึ่งเป็นเทียนเล่มยาว พระภิกษุสงฆ์ประกอบพิธีกรรม ประพรมน้ำพระพุทธมนต์ ตัวแทนบ้านนำน้ำพระพุทธมนต์ดังกล่าวกลับบ้าน เพื่อให้ทุกคนได้ประพรมน้ำพระพุทธมนต์จะได้อยู่เย็นเป็นสุขตลอดปี ธรรมเนียมล้านช้าง (Phommacha, N. et al, 2000: 67-268) เรียกกงานเดือนแปดเอาไว้ว่า “เข้าบุนเข้าวัดสา” ซึ่งเริ่มปฏิบัติตั้งแต่สมัยพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกาช เดิม วิชาคย์พจนกิจ (2557: 583) กล่าวถึงพิธีกรรมทางพุทธศาสนาในวัดเข้าพรรษาที่ในตัวเมืองใหญ่ ๆ เช่น เมืองอุบลและโคราช นิยมนำเทียนมามัดรวมกัน แล้วแห่ไปถวายวัด ต่อมาประเพณีดังกล่าวได้ถูกต่อยอดให้อลังการยิ่งขึ้นในสมัยกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ปกครองเมืองอุบล (พ.ศ.2436-2453)

ภาพแทนอำนาจสยามในงานแห่เทียนเข้าพรรษาสมัยกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์

ภาพที่ 1 การแห่ปราสาทผึ้ง และการแห่เทียนเข้าพรรษา แขวงเมืองอุบลราชธานี สมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

สมัยการสร้างรัฐประชาชาติสยาม หรือสมัยราชาธิปไตย (ดำรงราชานุภาพ อ้างอิงจาก เดิม วิชาคย์พจนกิจ, 2557: 469) ในพื้นที่เมืองอุบล เกิดเหตุการณ์การต่อต้านอำนาจรัฐ กรมหลวง

สรรพสิทธิประสงค์เรียกกลุ่มคนเหล่านี้ว่า “กบฏผีบ้าผีบุญ” แต่ลูกหลานของพวกเขาเองต่างมุมมองจากพระองค์ท่าน เรียกบรรพชนของตนเองว่า “ผู้มีบุญ” เดือนเมษายน พ.ศ.2444 กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ทรงตัดสินลงโทษผู้ก่อการ ณ พังศรีเมือง ใน พ.ศ.2448 รัฐบาลสยามได้ออกกฎหมายห้ามนับถือผีสาง (เดิม วิชาคย์พจนกิจ, 2557: 462) ยิ่งไปกว่านั้น คำถามที่ทิ่มผู้เขียนข้องใจ คือ ช่วงหลังการปราบปรามกบฏผีบ้าผีบุญ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ส่งเสริมให้ชาวเมืองอุบลแท้เทียนเข้าพรรษา ทดแทนการแห่บั้งไฟ ซึ่งเป็นรากฐานการทดลองใช้ภาพแทนอำนาจสยามในการต่อเติมพิธีกรรมทางพุทธศาสนาให้กลายเป็นกิจกรรมของพลเมืองสยามในพื้นที่ชายขอบ เดิม วิชาคย์พจนกิจ (2557: 581-582) ให้ข้อมูลที่แตกต่างออกไป โดยระบุ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ยังอนุญาตให้ทีมงานแห่บั้งไฟ แต่ห้ามคนชั้นใน หรือคนโคราช หรือนครราชสีมาเข้าร่วมงาน เพราะมักเกิดการทะเลาะวิวาทจนถึงแก่กรรม หากพระองค์ทรงทราบว่าคนชั้นในมาร่วมงานจะรับสั่งให้ตำรวจเข้ากระชับพื้นที่ หรือดูแลความเรียบร้อยอย่างเคร่งครัด ข้อสงสัยของผู้เขียนตรงกับ บำเพ็ญ ณ อุบล และคะเนิงนิตย์ จันทะบุตร (2535: 125-126) ที่อธิบายกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ทรงรับสั่งให้ยกเลิกการแห่บั้งไฟและให้ทำประเพณีแท้เทียนเข้าพรรษาทดแทน ระหว่าง พ.ศ.2444-2453 กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์คือผู้บุกเบิกการเชื่อมโยงความภักดีของพลเมืองสยามภายใต้การอุปถัมภ์พิธีกรรมทางพุทธศาสนาที่เป็นจุดเริ่มต้นของการครองอำนาจนำของรัฐบาลสยามในการกำหนดวิถีชีวิตของคนร่วมวัฒนธรรมล้านช้างในพื้นที่เมืองอุบล

ก่อนวันเข้าพรรษา 1 วัน กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ขณะดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการหรือข้าหลวงต่างพระองค์มณฑลอีสาน ทรงรับสั่งให้หล่อเทียนจำนวน 24 ต้น แล้วนำเทียนมาจัดแสดงที่ศาลาามณฑล ในคืนนี้ ชาวเมืองอุบลจะรวมตัวขับร้องเล่นกันอย่างสนุกสนาน (เดิม วิชาคย์พจนกิจ, 2557: 583)

วันรุ่งขึ้น คือ วันเข้าพรรษา กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ คຸ້ມວັດນຳເຫີນນຳມັດຮວມກັນ ແລ້ວນຳມາຕັ້ງທີ່ສາລາມຜູກ ປະກອບພິທີທຳບູຣຸທັກບາຕຣ ໃຫ້ຮາງວັລແກ່ຕົ້ນທີ່ສວຍງາມທີ່ສຸດ ແລ້ວຈັບສລາກໃຫ້ນຳຕົ້ນເຫີນໄປຄວາຍວັດຈຳນວນ 24 ແຫ່ງ ໂດຍໃຫ້ຄູ່ທົດນຳເກື້ຍນມາໃສ່ເຫີນແຫ່ຮອບເມືອງ ພ້ອມໃຫ້ຜູ້ເຜິ້ງຄື່ອຕົ້ນເຫີນທຸກຕົ້ນ ພ້ອມຂວນແຫ່ ກາລະເລ່ນຕ່າງ ໆ ອຳນວນສຸກສານຣິນເຈິງ ເມື່ອຄຣບຣອບຕາມທີ່ກຳນົດແລ້ວ ໃຫ້ຂວນແຫ່ເຫີນທັງ 24 ຕົ້ນນຳເຫີນໄປຄວາຍວັດທີ່ຕົນເອງຈັບສລາກໄດ້ (เดิม วิชาคย์พจนกิจ, 2557: 583-584) ใน พ.ศ.2453 กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์เดินทางกลับกรุงเทพมหานคร ชาวเมืองอุบลได้สืบสานงานแท้เทียนเข้าพรรษาเรื่อยมา

เรื่องราวของงานแท้เทียนเข้าพรรษาได้สะท้อนภาพแทนอำนาจของสยามในการกำหนดหรือเลือกต่อยอดพิธีกรรมทางพุทธศาสนาให้กลายเป็นประเพณีท้องถิ่นเมืองอุบล แต่ต้องยึดโยงกับการอุปถัมภ์ของชนชั้นนำสูงสุดของสยาม หมายถึงราชวงศ์จักรี ซึ่งเริ่มยึดถือปฏิบัติตั้งแต่ พ.ศ.2444 เป็นต้นมา ด้วยการต่อยอดการถวายเทียนเวียนหัวให้เป็นงานเทศกาลประจำปีแก่ชาวเมืองอุบล ชาวเมืองอุบลซึมซับประเพณีดังกล่าวเข้าสู่บริบทเทศกาลงานประจำปี

สืบสานงานแห่เทียนสู่การประกวดแข่งขัน

สารสนเทศท้องถิ่น มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (2563: เว็บไซต์) ใน พ.ศ.2470 ชาวเมืองอุบลได้เริ่มการทำโองหรือโรงใช้หล่อเทียนพรรษา ช่างเทียนผู้ริเริ่มการตีพิมพ์ได้แก่ โปธิ์ ทรงศรี และสวน คุณผล (บำเพ็ญ ณ อุบล และคะนิงนิตย์ จันทะบุตร, 2535: 127) ต่อมาใน พ.ศ.2480 นายประดับ ก้อนแก้วระลึกถึงเทียนพรรษา 4 ต้น ที่ติดลายดอกแบบต่าง ส่งเข้าประกวดแข่งขันเป็นครั้งแรก ผลา ณ อุบล (สัมภาษณ์, 2556) บอกเล่า “การนำเทียนหลวงไปแจกจ่ายให้วัดในตัวเมืองอุบล จำนวน 24 วัด ด้วยการนั่งสามล้อ”

พ.ศ.2494 นายรัช ชัยประการผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานีได้เริ่มชวนแห่เทียนเข้าพรรษาเป็นเทศกาลประจำปี ใน พ.ศ.2595 พร้อมขอความอนุเคราะห์ให้กลุ่มผู้ประกอบการนำรถยนต์มาใช้ในขบวนแห่ กลุ่มธุรกิจโรงกลึงของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามนำรถบรรทุกขนาดเล็กและขนาดกลางเข้าร่วมงานในครั้งนี้ โดยมีต้นเทียน และธิดาเทียนพรรษานั่งบนรถยนต์ พื้นฟูเทียนตีพิมพ์และมัตรวม ใน พ.ศ.2498 ประดับ ก้อนแก้ว ริเริ่มการนำสัตว์ คือ พญานาค 4 ตัว วางเป็นฐานรอบต้นเทียน 4 ด้าน เป็นองค์ประกอบเทียนพรรษา ซึ่งได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับที่ 1 (สารสนเทศท้องถิ่น มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2563: เว็บไซต์)

ชาวเมืองอุบลมีประสบการณ์ในการหล่อเทียนพรรษา พ.ศ.2500 ประดับ ก้อนแก้วเพิ่มการแกะสลักเกล็ดพญานาคที่นำมาจากวัสดุธรรมชาติ ได้แก่ ฟักทอง มันเทศ และมะละกอ ช่วงหล่อเทียนปีนี้ สวน และสวน คุณผลนำสีมาช่วยในงานหล่อเทียน การทำเทียนพรรษา หรือการหล่อเทียนพรรษาเป็นกิจกรรมของคุ้มบ้านที่มีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน ซึ่งเป็นการร่วมแรงร่วมใจกันทำในกลุ่มบรรพชิตและฆราวาส

บำเพ็ญ ณ อุบล และคะนิงนิตย์ จันทะบุตร (2535: 127) ใน พ.ศ.2502 คำหมา แสงงาม ช่างปูน ช่างแกะสลักที่สร้างวัดในพื้นที่อำเภอวารินชำราบ ได้นำลวดลายกนกเข้าสู่การหล่อเทียนพรรษา ในประเภทแกะสลักเป็นครั้งแรก ช่างแกะสลักเทียนอื่น ๆ ได้แก่ อู่สารห์ จันทรวิจิตร และสมัย จันทรวิจิตร สารสนเทศท้องถิ่น มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (2563: เว็บไซต์) ใน พ.ศ.2503 ประเพณีแห่เทียนพรรษามีเทียน 3 ประเภท ได้แก่ ตีพิมพ์ แกะสลักและมัตรวม ใน พ.ศ.2510 สมาคมพุทธศาสนาประท้วงห้ามจัดงานแห่เทียนเข้าพรรษา เพราะ เป็นเรื่องงมงาย ลิ่นเปลือง และเสียเวลา

สารสนเทศท้องถิ่น มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (2563: เว็บไซต์) พ.ศ.2511 ชาวเมืองอุบลจัดงานแห่เทียนเข้าพรรษาทำต้นเทียนมีความสูงถึง 2 เมตร นำเข้าวัดไม่ได้ พ.ศ.2512 ประจวบ ศรีธัญรัตน์ นายกเทศมนตรีอุบลราชธานีกับสำนักงานจังหวัดอุบลราชธานีเป็นเจ้าภาพจัดงานแห่เทียนเข้าพรรษา ด้วยการให้นำต้นเทียนทุกต้นเข้าร่วมประกวดและนำไปตั้งแสดง ณ ศาลาประชุมจังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ.2516 เจ้าภาพจัดงานแห่เทียนเข้าพรรษาได้นำเทียนไปตั้งที่ลานทุ่งศรีเมือง เพื่อประกวดแข่งขัน ชาวเมืองอุบลเข้าร่วมงานเป็นจำนวนมาก

17 ปี หลังสมัยการปกครองกรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ในเมืองอุบล โครงการแห่เทียนเข้าพรรษาของท่านได้เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของชาวเมืองอุบล พวกเขา คือ ผู้มีส่วนร่วมใน

การจัดการงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา จนเป็นที่ต้องตาขององค์กรท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในอีก 67 ปีต่อมา

องค์กรท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยกับการลดความยากจน หรือความเหลื่อมล้ำ

วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ.2491 วันประกาศสิทธิมนุษยชนได้กล่าวถึง กลุ่มคนยากจนจากความหิวโหย คนที่ถูกทารุณกรรมด้วยความรุนแรง วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ.2530 วันขจัดความยากจนสากล ซึ่งได้ลงมติอีกครั้งหนึ่งใน พ.ศ.2535 รัฐบาลไทยวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ.2520-2524 ประเด็นที่น่าสนใจมีดังนี้

“เพื่อศึกษาวิจัยตลาดท่องเที่ยวต่างประเทศ และตลาดในประเทศ การขยายตลาดและบุกเบิกตลาดการท่องเที่ยวใหม่ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ด้วยการเผยแพร่ บริการ ข่าวสาร การยกมาตรฐานธุรกิจและกำลังคน ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว นอกจากนี้ได้เน้นหนักในการอนุรักษ์การจัดให้มีแหล่งท่องเที่ยวขึ้นใหม่ และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเดิมในส่วนภูมิภาคทั้งระบบภาคจังหวัด และเมืองบริวาร...” (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4, 2520-2524: 351)

พ.ศ.2520 องค์กรท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้เปิดสาขาที่ จังหวัดอุบลราชธานี จึงปรับปรุงประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาให้เป็นงานระดับชาติ โฆษณาให้ชาวไทยและชาวต่างประเทศ เข้ามาชมงานแห่เทียนเข้าพรรษาดำเนินการเป็นระยะเวลา 3 วัน 3 คืน ยิ่งไปกว่านั้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ยังส่งเสริมให้มีการสืบสานประเพณี ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการส่งเสริมให้คนในท้องถิ่น หรือท้องถิ่นต่าง ๆ สามารถสร้างรายได้จากศิลปและวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเองด้วย ซึ่งปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2520-2524 (2519: 378-379) ความว่า

“9. ศิลปวัฒนธรรม 9.1 ประชาสัมพันธ์ ศิลปวัฒนธรรมไทยเพื่อดำเนินการเผยแพร่ปลูกฝัง ส่งเสริมความรู้เข้าใจทางศิลปวัฒนธรรมของชาติแก่นักเรียนและประชาชน 9.2 สงวนรักษาบูรณะ ซ่อมแซมและป้องกันมรดกทางศิลปวัฒนธรรม เพื่อดำเนินการฝึกแต่งและบูรณะโบราณสถานให้คงสภาพเดิมเป็นการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาติและพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีของชาติ รวมทั้งดำเนินการอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนัง สงวนรักษาศิลปการเล่นพื้นเมืองของไทย และจัดตั้งสถาบันวิทยาศาสตร์เพื่อการวิจัยด้วย 9.3 ส่งเสริมอาชีพทางศิลปะไทย และศิลปะพื้นเมือง เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนผู้ที่ประกอบอาชีพในทางศิลปะไทย และศิลปะพื้นเมืองได้ประดิษฐ์งานศิลป์ให้ถูกต้องตามแบบแผนและมีคุณภาพและปรับปรุงขยายงานปั้นหล่อให้มีความคล่องตัวในการปฏิบัติงานจนสามารถขยายงานออกไปทั้งปริมาณและคุณภาพ”

พ.ศ.2529 สถานีโทรทัศน์ได้เริ่มเข้ามาถ่ายทอดสดงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ซึ่งมีเงินรางวัลเพิ่มขึ้น ห้วงเวลานี้เอง ช่างเทียนพรรษาเมืองอุบลราชธานีมีชื่อเสียงราว 12 คน⁵ ประเด็นที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือ วิทยาลัยอาชีวศึกษา หลักสูตรวิจิตรศิลป์ยังคงสานต่อการบรมสั่งสอนลูกหลานชาวเมืองอุบลในด้านงานแกะสลัก และศิลปะประเภทต่าง ๆ ในกรณีนี้ ความชำนาญในงานประณีตศิลป์ดังกล่าวสืบทอดมาจากศิลปะล้านช้าง ซึ่งได้เข้ามาประสมประสานกับศิลปะสยาม ซึ่งหลักสูตรภาษาไทยของสยามเป็นผู้อุปถัมภ์หลักสูตรอาชีวศึกษาให้กับเมืองชายแดนแห่งนี้ นักศึกษาอาชีวอุบลราชธานีได้รับรางวัลในงานแกะสลักน้ำแข็งนานาชาติอยู่เป็นประจำ

เมืองอุบลจัดงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาได้เริ่มเชื่อมโยงตนเองเข้าสู่การแสดงผลถึงความจงรักภักดีต่อราชวงศ์จักรี ควบคู่กับการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาชมงานพร้อมการเสนอจุดขายอัตลักษณ์ท้องถิ่น เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ อาจดำเนินการขยายวันจัดงาน ได้แก่ พ.ศ.2530 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ที่มีพรรษาครบ 5 รอบ หรือ 60 พรรษา (สารสนเทศท้องถิ่น มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2563: เว็บไซต์) สอดคล้องกับการสานต่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในส่วนภูมิภาค (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5, 2525-2529, เว็บไซต์: 87-89)

ตั้งแต่ พ.ศ.2542 เป็นต้นมา เริ่มมีการคิดค้นคำขวัญของงานแห่เทียนเข้าพรรษาประจำปี เช่น พ.ศ.2542 “งานแห่เทียนพรรษาเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา มหาราชินี” ประจำปี พ.ศ.2543 “หลอมบุญบูชา ถวายไถ่บาป” ประจำปี พ.ศ.2547 “ทวยราษฎร์ใฝ่ธรรม งามล้ำเทียนพรรษา เทิดไถ้ 72 พรรษามหาราชินี” (สารสนเทศท้องถิ่น มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2563: เว็บไซต์)

คำขวัญประจำปีของงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาที่แสดงอัตลักษณ์ของพื้นที่ได้แก่ พ.ศ.2544 ชื่องาน “งามล้ำเทียนพรรษา ภูมิปัญญาชาวอุบลฯ” ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 พ.ศ.2540-2544 (54-57) พ.ศ.2545 รัฐบาลไทยได้รื้อฟื้นกระทรวงวัฒนธรรมในวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ.2545 พร้อมการสร้างสำนักงานวัฒนธรรมประจำจังหวัดทั่วประเทศ (กระทรวงวัฒนธรรม, 2565: เว็บไซต์) ซึ่งส่วนใหญ่แล้วบุคลากรมาจากกระทรวงศึกษาธิการเดิม พ.ศ.2545 ชื่องาน “โรจน์เรือง เมืองศิลป์” พ.ศ.2546 ชื่องาน “สืบศาสตร์ สานศิลป์” (สารสนเทศท้องถิ่น มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2563: Web-Site) คำขวัญประจำปียังสะท้อนให้เห็น ความสำเร็จของรัฐบาลไทยในการสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับชาติผ่านงานเทศกาลประจำปีในดินแดนชายขอบ ซึ่งชาวเมืองอุบลส่วนใหญ่ต่างตอบสนองต่อนโยบายการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวทางการสร้างความผาสุกให้ชาวไทยของราชวงศ์จักรี

⁵ “นายประดับ ก้อนแก้ว ช่างทำเทียนติดพิมพ์ วัดมหาวนาราม นายอุสาห์ จันทร์วิจิตร ช่างทำเทียนแกะสลัก นายสมัย จันทร์วิจิตร ช่างทำเทียนแกะสลัก จ.ส.อ.สงวน สุพรรณ ช่างทำเทียนติดพิมพ์ วัดสารพัฒน์ก อาจารย์เทอด บุญรัตน์พันธ์ ช่างทำเทียนติดพิมพ์ วัดแจ้งพระมหาบุญจันทร์ กิตติโสภณ ช่างทำเทียนติดพิมพ์ วัดแจ้ง นายมนัส สุขสาย ช่างทำเทียนติดพิมพ์ วัดสุปฏิหาราม นายแก้ว อาจหาญ ช่างทำเทียนติดพิมพ์ วัดทุ่งศรีเมือง นายประยูทธ เหล็กกล้า ช่างทำเทียนแกะสลัก วัดกลาง นายอารีย์ สินสวัสดิ์ ช่างทำเทียนติดพิมพ์ วัดมหาวนาราม นายคำหมา แสงงาม ช่างทำเทียนแกะสลัก วัดกุดเป่ง นายวิรัช ศรีทานันท์ ช่างทำเทียนติดพิมพ์ วัดมหาวนาราม นายสมพงษ์ อินทร์โสม ช่างทำเทียนติดพิมพ์ วัดทุ่งศรีเมือง” (สารสนเทศท้องถิ่น มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2563: เว็บไซต์)

ความยั่งยืนทางวัฒนธรรมหรือการส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

หลังสงครามเย็น พบกระแสการตื่นตัวโลกาภิวัตน์ กรณีราชอาณาจักรไทย ใน พ.ศ.2517 รัชกาลที่ 9 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ดำริประเด็น “การดำรงชีวิตแบบพอเพียง” ให้กับบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11, 2555-2559: เว็บไซต์) แนวคิดดังกล่าวคือยุทธศาสตร์หลักที่ปรากฏใน พ.ศ.2544 ด้วยการต่อยอดให้เป็น “ปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง” ด้วยการการพัฒนาคนในพื้นที่เป็นศูนย์กลาง แนวคิดของพระองค์ท่านปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 พ.ศ.2545-2549 (49-60) เป็นต้นมา ด้วยเหตุนี้ พ.ศ.2550 จังหวัดอุบลราชธานีกำหนดคำขวัญ “รุ่งเรืองเมืองธรรม เลิศล้ำเทียนพรรษา ปวงประชาพอเพียง” พ.ศ.2552 “รุ่งเรืองเมืองธรรม บุญล้ำเทียนพรรษา ประชาพอเพียง” (สารสนเทศท้องถิ่น มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2563: เว็บไซต์)

มีข้อสังเกตว่า “ปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง” ได้เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสหประชาชาติแผนการพัฒนาแบบยั่งยืนได้ปรากฏอย่างเป็นทางการในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10, พ.ศ.2550-2554 (เว็บไซต์) เป็นต้นมา โดยปรากฏในวาทกรรมทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางเศรษฐกิจ เศรษฐกิจฐานราก การเรียนรู้ตลอดชีวิต ความเสมอภาคคู่คุณธรรม (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11, 2555-2559: เว็บไซต์) มีข้อสังเกตว่า สำนักงานจังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี ขานรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ล้วนคิดค้นคำขวัญที่แสดงถึงอัตลักษณ์เมืองอุบล ภายใต้การอุปถัมภ์ของอำนาจสูงสุดของประเทศ กลุ่มพระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ผู้ดำรงงานแห่งเทียนเข้าพรรษาในวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ.2453 ดังคำขวัญ พ.ศ.2555 กล่าวถึงวาระครบ 111 ปี ของงานเทศกาลดังกล่าว ความว่า “111 ปี ลือเลื่อง รุ่งเรืองเมืองธรรม งามล้ำเทียนพรรษา ภูมิปัญญา ชาวอุบล” (สารสนเทศท้องถิ่น มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2563: เว็บไซต์)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12, พ.ศ.2560-2565 (เว็บไซต์: 65-81) อาจเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างความก้าวหน้าให้กับประเทศภายใต้การนำของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้สานต่อโครงการปรัชญาเศรษฐกิจของพระราชบิดา ด้วยการเชื่อมโยงกับการพัฒนาแบบยั่งยืนของสหประชาชาติ เน้นการส่งเสริมพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การสร้างคุณธรรมลดความเหลื่อมล้ำ ซึ่งปรากฏในคำขวัญงานแห่งเทียนเข้าพรรษา สารสนเทศท้องถิ่น มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (2563: เว็บไซต์) “มีแนวคิดเพื่อเป็นการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น และเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดอุบลราชธานี ดังต่อไปนี้ “งานประเพณีแห่งเทียนเข้าพรรษาอุบลราชธานี ประจำปี พ.ศ.2560” ปี พ.ศ.2561 “ฮีตศรีธา ราชธานีแห่งเทียน” ปี พ.ศ.2562 “118 ปี เทียนพรรษา เติตราชาขวัญแผ่นดิน” ปี พ.ศ.2562 พบการสานต่อวัฒนธรรมแห่งเทียนเข้าพรรษาเข้าสู่ประชาชนทั่วไปได้มีส่วนร่วมในการทดลองทำการหล่อเทียน การตีพิมพ์ ปีนี้เกิดการระบอบโคโรนาไวรัส โควิด-19 มีการจัดงานกิจกรรมแห่งเทียนเข้าพรรษาในบริเวณทุ่งศรีเมือง และการนำต้นเทียนมาจัดแสดง พร้อมนิทรรศการ

พ.ศ.2564 กลไกทางวัฒนธรรมของรัฐไทยระดมพลังนักคิดสายวิชาการ สายวัฒนธรรม รั้งสรรคงานแห่งเทียนเข้าพรรษา อาทิ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยอราชภัฏ อุบลราชธานี สำนักวัฒนธรรมจังหวัด และสำนักงานจังหวัดอุบลราชธานีเข้าร่วมแข่งขันเขียน โครงการเพื่อสร้างความยั่งยืนทางวัฒนธรรมให้กับเทศกาลแห่งเทียนเข้าพรรษา ภาวะเศรษฐกิจขบ เขาจากโรคระบาดโควิด-19 ใน พ.ศ.2565 หน่วยงานรัฐบาล และหน่วยงานเอกชนขนานรับกา รท่องเที่ยว ร่วมจัดริ้วขบวนในงานประจำปีของชาวเมืองอุบล เราพบขบวนสุดท้ายของสาวน้อยเมือง บัวบานในการสืบสานประเพณีแห่งเทียนเข้าพรรษา พร้อมบทบาทที่โดดเด่นของ LGBTQ+

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13, พ.ศ.2566-2570 สานต่อการสร้าง ประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การลดภาวะความยากจน ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณภาพและยั่งยืน

บทสรุป

สุธิตา ตันเลิศ (2556: 4) วิเคราะห์ “บุญบั้งไฟกับบุญเข้าพรรษา เมืองอุบลราชธานี ปฏิบัติตามฮีตคองล้านช้าง งานวิจัยทาสในลาวตอนใต้ ระหว่าง พ.ศ.2322-2447 ได้ค้นพบ ระยะเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อในการสร้างรัฐประชาชาติสยาม ได้ปรากฏขบวนการผู้มีบุญที่ต่อต้าน อำนาจรัฐ ทางการสยามได้จับกลุ่มผู้ต่อต้านอำนาจรัฐและประหารชีวิตกลุ่มแกนนำที่ทุ่งศรีเมือง พร้อมการออกกฎหมายยุติการนับถือผีมเหสักข์ ผีฟ้า ผีแถน และการยุติการเล่นบั้งไฟในเมือง อุบลราชธานี ตั้งแต่ พ.ศ.2453 ประเพณีแห่งเทียนเข้าพรรษาแบบดั้งเดิมได้กลายมาเป็นวัฒนธรรม ประดิษฐ์ ทดแทนประเพณีบุญบั้งไฟให้กับชุมชนเมืองอุบลราชธานีสืบมา”

คำถามที่น่าสนใจ ซึ่งเป็นที่คั่งคาใจของผู้เขียนมีด้วยกัน 2 ข้อ ได้แก่ ข้อแรก หรือคนร่วม วัฒนธรรมล้านช้างสองฝั่งของในพื้นที่เมืองอุบลต้องการสืบสานงานประเพณีแห่งเทียนเข้าพรรษา ต่อไปหรือไม่ ข้อที่สอง ประเพณี เทศกาลแห่งเทียนเข้าพรรษานี้ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมประดิษฐ์สร้างขึ้น มาโดยการอุปถัมภ์ของรัฐบาลสยาม นั้น ปัจจุบันได้สร้างประโยชน์ให้กับใครบ้าง ผลประโยชน์เหล่านั้น สามารถลดความเหลื่อมล้ำ แล้วนำไปสู่การดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน บทวัฒนธรรมประดิษฐ์ที่เอื้อกับ วงจรบริโภคนิยมอย่างไรบ้าง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงวัฒนธรรม. (2565). *ประวัติสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี*. สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2567, จาก <https://ubonratchathani.m-culture.go.th/th/history>.

เต็ม วิภาคย์พจนกิจ. (2557). *ประวัติศาสตร์อีสาน*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บำเพ็ญ ฌ อุบล และคะเนิงนิติย์ จันทะบุตร. (2535). *ประวัติศาสตร์อุบลราชธานียุคต้น*. อุบลราชธานี 200 ปี.

- สารสนเทศท้องถิ่น มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. (2563). งานแห่เทียนเข้าพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ในความทรงจำ. สืบค้นเมื่อ 29 ธันวาคม 2566, จาก <http://www.esanpedia.oar.ubu.ac.th/esaninfo/?p=5532>.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2519). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ.2520-2524. สืบค้นเมื่อ 30 ธันวาคม 2566, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=3779.
- _____. (2524). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ.2525-2529. สืบค้นเมื่อ 31 ธันวาคม 2566, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=3780.
- _____. (2539). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ.2540-2544. สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2567, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=3783.
- _____. (2544). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ.2545-2549. สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2567, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=3784.
- _____. (2549). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ.2550-2554. สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2567, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=5747&filename=develop_issue.
- _____. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ.2555-2559. สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2567, จาก https://www.nesdc.go.th/download/article/article_20160323112431.pdf.
- _____. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2565. สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2567, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422.
- _____. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ.2566-2570. สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2567, จาก https://www.nesdc.go.th/article_attach/article_file_20230307173518.pdf.
- สุจิตา ตันเลิศ. เมษายน 2556, เมืองอุบลราชธานีสมัยรัฐประชาชาติสยาม. หนังสือพิมพ์โอเคอีสาน ฉบับที่ 12, หน้า 4.
- Hobsbawm, Eric & Terrence Ranger.Eds.(2000). *The Invention of Tradition*. Reprinted. Cambridge: Cambridge University Press. Accessed 2024, January 1, from https://psi424.cankaya.edu.tr/uploads/files/Hobsbawm_and_Ranger_eds_The_Invention_of_Tradition.pdf.
- Phommacha, N. et al. (2000). *History of Laos: Ancient Epoch – Contemporary Period*. [in Lao]. Vientiane: State Publishing.

N.D. *THE THIRTEENTH NATIONAL ECONOMIC AND SOCIAL DEVELOPMENT PLAN (2023-2027)*. Accessed 2024, January 1, from https://www.nesdc.go.th/article_attach/article_file_20230615134223.pdf.

United Nations.N.D. *Ending Poverty*. Accessed 22023, December 30, from <https://www.un.org/en/global-issues/ending-poverty>.

